

Секція: Економіка та управління національним господарством.

Нечипоренко В.В.

к . с.-г. н., доцент кафедри статистики,
аналізу господарської діяльності та маркетингу
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ВПЛИВ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Основна галузь АПК – сільське господарство – є системоутворюючою галуззю у соціально-економічному житті суспільства, отримує виробничі ресурси від інших галузей і постачає свою продукцію в інші галузі. Кожний працівник сільськогосподарського виробництва забезпечує зайнятість не менше 5 осіб в інших галузях економіки [1, с.28].

На кінець 2014 року у складі Сумської області 18 адміністративних районів, 7 міст обласного та 8 – районного значення, 2 – внутрішньо міських райони – у м. Суми, 20 селищ міського типу, 384 сільські ради. На селі на кінець 2014 року мешкало близько 355,0 тис. осіб, що на 23,5 тис. осіб менше порівняно з 2010 роком, нараховувалось 1458 сільських населених пунктів, в кожному з них в середньому мешкало 244 осіб.

Сільськогосподарське виробництво є головним в аграрному секторі економіки, від рівня доходності та конкурентоспроможності якого, залежить якість життя сільських територій.

Протягом 2010-2014 років в сільськогосподарських організаціях області здійснені заходи, результатом яких є: стабілізація посівних площ сільськогосподарських культур на рівні 1088,3 тис. га; підвищення урожайності зернових та кормових культур, що дозволило значно зміцнити кормову базу тваринництва; стабілізація чисельності поголів'я великої рогатої худоби на

рівні 161,0 тис. голів, в т.ч. корів на рівні 92,0 тис. голів; збільшення продуктивності сільськогосподарських тварин і птиці: надою молока від однієї корови з 3632,0 кг до 4559 кг або на 25,5 %; середньодобового приросту тварин: ВРХ – з 402 г до 481 г або на 19,7%, свиней – з 285 г до 409 г або на 43,5 %, яйценосність курей-несучек – з 245 штук до 249 штук або на 1,6%; наслідком зростання продуктивності тварин і стабілізації їх чисельності є збільшення валового виробництва продукції тваринництва і на цій підставі підвищення рівня споживання продуктів харчування на душу населення. Так, споживання продуктів збільшилось: м'яса та м'ясопродуктів – 53,9 до 56,1 кг, або на 4,1 %, яєць – з 333,0 штук до 337,0 штук, або на 1,0 %. Слід зазначити, що споживання молока навпаки зменшилось – з 252,2 кг до 244,9 кг, або на 2,9 %.

В 2014 році рівень рентабельності виробництва в цілому по області склав 28,4 %, що на 29,0 пунктів відсотків більше порівняно з 2010 роком.

Розмір заробітної плати є основним стимулюючим фактором на якісне виконання робіт будь-якої складності. Рівень оплати праці відіграє важливу роль при закріпленні кадрів масових професій, керівників і спеціалістів. При цьому важливим є не тільки рівень заробітної плати, але і правильний вибір ефективної системи оплати праці, так як остання покликана забезпечувати тісний зв'язок між рівнем заробітної плати і вкладом робітника у підвищення ефективності роботи господарства, галузі або структурного підрозділу. Оплата праці – це не тільки матеріальний, але і моральний стимул. Вона значно менше виконує свої основні функції – відтворення і стимулювання робочої сили.

Для кращого розуміння існуючих проблем, доцільно розглянути рівень середньої заробітної плати в Сумській області у розрахунку на одного штатного працівника в гривнях. Так, в 2014 році середньомісячна заробітна плата порівняно з 2010 роком зросла на 54,2% або на 1011,0 грн. Однак, розмір заробітної плати працівників сільського господарства залишається найнижчим серед усіх видів економічної діяльності, не дивлячись на те, що її розмір в останні роки стабільно зростає. Заробітна плата не відповідає трудовому внеску працівників, не задовольняє їх життєві потреби, що в свою чергу призводить до

низького рівня життя та мотивації праці. Варто зазначити, що існуюча недооцінка праці сільських працівників справляє негативний психологічний вплив і може сама по собі розглядатися як негативний чинник матеріальної та нематеріальної мотивації [2, с. 210].

В 2014 році найвищою заробітна плата була у працівників Тростянецького (3350,0 грн.), Охтирського (2852,0 грн.), Глухівського (2616,0 грн.) та Конотопського (2593,0 грн.) районів.

Слід звернути увагу не те, що особисте селянське господарство залишається важливим джерелом доходу сільських сімей, адже в господарствах населення України виробляється значна частина продукції сільського господарства, тому така різниця у доходах негативно впливає на перспективи залучення працівників у аграрний сектор економіки та розвиток сільського господарства [3, с. 131].

Важливим інструментом мотивації для працівників галузі є премії, доплати і надбавки, що входять до фонду оплати праці. В структурі фонду оплати праці найбільшу його частину складає основна заробітна плата, що сприяє здійсненню відтворювальних функцій.

Сільськогосподарська праця має свою специфіку, яка впливає на її оплату. Адже за умови однакових витрат існує ймовірність отримання різних кінцевих результатів діяльності, що залежить від родючості ґрунтів, застосування сортового матеріалу та добрив, природно-кліматичних умов, проявів сезонності тощо. Характерною особливістю аграрного виробництва також є те, що працівнику високої кваліфікації протягом року треба виконувати різні роботи, які відносяться до різних розрядів і відповідно одержувати різну оплату.

Ефективним інструментом матеріального стимулювання працівників аграрних підприємств є додаткова оплата за перевиконання сезонних завдань або змінних норм продуктивності за підвищеними тарифами. Також доцільним є стимулювання працівників за виконання сезонних завдань у визначений термін.

Слід зазначити, що в галузі сільського господарства широко застосовується не лише грошова форма оплати, а й натуральна. При цьому роль останньої зростає в умовах погіршення фінансового становища багатьох підприємств. Натуральна оплата праці використовується найчастіше в умовах розрахунків із сезонними працівниками на роботах зі збирання врожаю, а питома вага виробленої продукції, що розподіляється на натуральну оплату праці, відображається в Положенні про оплату праці аграрного підприємства, що затверджується на загальних зборах трудового колективу [4, с 149].

Поряд з матеріальною винагородою у соціальному благополуччі населенні важливе місце мають житлові умови. Незаперечним є той факт, що по рівню комфортності житло в сільській місцевості не може конкурувати з містом. Досить низьким залишається обладнання житлової площі водопроводом, газифікація, забезпечення каналізаційними комунікаціями, проблемною є ситуація із функціонуванням культурно-побутового сектора тощо. Проблема потребує негайного вирішення за рахунок впровадження дієвих рішень, одним з яких може бути формування стимулів і мотиваційних механізмів у працівників за допомогою розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, які забезпечать підвищення продуктивності та якості здійснюваної ними роботи [4, с 156] .

Важливу роль у забезпеченні сільського населення товарами і послугами відіграють торгівля та сфера послуг. Розвиток торгівлі носить поступальний і збалансований характер. Розгалужена торговельна мережа має сучасний естетичний і технічний рівень, оптимальний обсяг товарних запасів, високий ступінь товарного насичення, Все це, а також збільшення грошових доходів населення обумовили зростання роздрібного товарообігу у фактично діючих цінах. Товарообіг в роздрібній торгівлі в середньому по Сумській області збільшився майже в 1,9 рази. При цьому, простежується більш високе збільшення товарообігу в сільських районах: Тростянецькому – 2,9 рази, Буринському – 2,8 рази, Тростянецькому – 2,8 рази, Путивльському – 2,8 рази та Сумському – 2,2 рази.

За останні роки змінився споживчий попит, підвищені вимоги до культури обслуговування, якість товарів і, відповідно, збільшилась кількість покупців в організовану торговельну мережу. Тут склалося високе конкурентне середовище, формування торговельних мереж, універсалізація продовольчої торгівлі, розвиток спеціалізованих непродовольчих магазинів. Це сприяло росту купівельної спроможності населення, що позитивно вплинуло на підвищення обсягу побутових і платних послуг у розрахунку на душу населення майже в 2 рази в 2014 році порівняно з 2010 роком

Отже, головним фактором росту соціально-економічного розвитку села є підвищення рівня доходності і конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, що здатне вирішувати питання підвищення якості життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коробейников М. Концепция аграрной стратегии России и мировая цивилизация /М. Коробейников // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2005. - № 6. – С. 28.
2. Поліщук Д. І. Мотивація як чинник підвищення продуктивності на підприємстві / Д. І. Поліщук, Я. Д. Качмарик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 209-213.
3. Татаревська М.С. Рівень життя сільського населення: оцінювання та напрями поліпшення: Монографія /М.С. Татаревська - Одеса, 2007. – 298 с.
4. Шатохіна М.А. Мотиви зайнятості населення в аграрній сфері / Шатохіна М.А., Блажко М.А. // Економічні та соціальні аспекти розвитку АПК і сільських територій. – К. : Об'єднаний інститут економіки НАН України., – 2004. – Вип. 1. – С. 149-159.